

сравниваемых сел и выявлена корреляция между их современными ментальными установками и электоральными предпочтениями.

Ключевые слова: электоральные приоритеты, Голодомор, ментальность, Харьковская область.

* * *

УДК 34.01

Лозовий В. С.

доктор історичних наук, професор,
головний науковий співробітник,
Національний інститут стратегічних досліджень
(Україна, Київ), lozovyi_v@ukr.net

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Охарактеризовано проблеми інтернаціоналізації української освіти, передусім, розвитку ринку освітніх послуг. Визначено першочергові заходи державної політики, спрямовані на ефективну реалізацію освітнього потенціалу України в контексті інтернаціоналізації освітньої системи.

Ключові слова: Україна, інтернаціоналізація, вища освіта, університети, освітні рейтинги, освітні послуги.

Глобалізація світової економіки ставить на порядок денний інтернаціоналізацію освіти. Процес інтернаціоналізації освіти відкриває країну для міжнародної конкуренції в галузі освіти – і в сенсі досягнення стандартів якості освіти, і в сенсі можливостей залучення іноземних студентів. Перед Україною стоїть завдання знайти нішу, яку вона могла б зайняти у сфері освітніх послуг, і інтернаціоналізація освіти могла б стати фундаментом, на якому можна будувати розвиток науки, інновацій, економіки.

Певні аспекти зазначеної проблеми знайшли висвітлення у працях вітчизняних дослідників О. Васильєва, М. Згуровського, Н. Гуляєвої, І. Сікорської, Л. Курій, Р. Ковальчука та ін. Однак, тема інтернаціоналізації вищої освіти України, потребує подальшого дослідження.

Мета статті – охарактеризувати проблеми інтернаціоналізації української освіти, розвитку ринку освітніх послуг. Визначити першочергові заходи державної політики, спрямовані на ефективну реалізацію освітнього потенціалу України в контексті інтернаціоналізації освітньої системи.

Інтернаціоналізація освіти ставить на порядок денний проблему підготовки кваліфікованих кадрів, пошуку механізмів підвищення якості та ефективності освітньої сфери України. За даними світового банку середні показники індексу економіки знань (5,73) та індексу знань (6,33), а також досить високий індекс освіти та знань (8,26), стверджують що в Україні є певна кількість університетів, науково-дослідних установ та професійних кадрів, які можуть працювати на досить високому рівні. Відтак, Україна має достатні освітні можливості для міжнародної співпраці у сфері освіти та науки [1].

У сучасному світі нагальною необхідністю для вищих навчальних закладів (ВНЗ) стає інтернаціоналізація освіти, яка тісно пов'язана з проблемою підвищення її якості. Рівень якості визначається міжнародними освітніми рейтингами. Президент України поставив завдання, щоб 3–5 вітчизняних ВНЗ потрапили в число визаних у світі провідних університетів згідно з міжнародним рейтингом. Потрібні системні зусилля як самих

університетів, так і держави, щоб сформувати в країні певну кількість конкурентоспроможних у світовому масштабі ВНЗ. Все ж, за рейтингом QS World University Rankings чотири ВНЗ України потрапили в 2013 р. у число кращих університетів світу [2].

Експерти відзначають непоганий потенціал українських ВНЗ і вказують слабкі місця вітчизняних вишів – індекс цитованості, академічну репутацію і рівень інтернаціоналізації. Потрібно активніше навчати іноземних студентів, а для цього необхідно, щоб активніше велось викладання англійською мовою [3].

Щоб підвищити свою міжнародну конкурентоспроможність, університетам потрібно акцентувати увагу на таких напрямках діяльності: розвиток науки; досягнення високого рівня кваліфікації випускників та їх затребуваності на ринку праці; підвищення рівня академічної мобільності; підвищення частки іноземних студентів; створення більш сучасної системи управління університетами.

Для включення наших ВНЗ у міжнародні рейтинги в університетах на належному рівні повинна бути представлена наука. Зараз діє цільова науково-технічна та соціальна програма “Наука в університетах” на 2008–2017 роки. У 2012 році, на базі конкурсного відбору, завершилося виконання дев'яти наукових проєктів з трьох пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки. Але у діяльності більшості університетів наукова робота є незначною. Цьому заважає висока завантаженість викладачів, слабка технічна оснащеність вузівських лабораторій, відсутність доступу до електронних баз наукової інформації, а також незадовільна комплектація університетських бібліотек науковою та навчальною літературою.

Розвиток економіки, отримання значних коштів є основною мотивацією інтернаціоналізації освіти. Наприклад, внесок експорту освітніх послуг в економіку Австралії у 2010 р. становив 19,1 млрд. доларів США на рік [4]. Міжнародна освіта сприяє підготовці конкурентоспроможної робочої сили, “циркуляції мізків”, допомагає залучити міжнародні інвестиції.

В українських ВНЗ є достатній потенціал для боротьби за частку ринку освітніх послуг. За даними міністерства освіти і науки України (МОНУ), у вишах України здобувають освіту 60 тисяч студентів з 146 країн світу. Більшість опановує тут медичний фах (понад 16 тисяч). А більше ніж 13 тисяч іноземних студентів вивчають технічні науки. Нині освітній потенціал України дав змогу увійти у топ-10 країн-лідерів у галузі міжнародної освіти, а за ступенем інтернаціоналізації ВНЗ – до 5 країн-лідерів у світовій системі міжнародної освіти. Фінансові надходження від іноземних студентів, які сприяють розвитку української економіки, склали у 2012/2013 рр. до 4,3 млрд. грн. [5].

Причини, через які іноземні студенти надають перевагу освіті в Україні: відносно низька вартість навчання та проживання (у порівнянні з країнами Європейського союзу та Північної Америки); відносно добра репутація українських університетів, яка збереглася з часів Радянського союзу. Водночас незалежні дослідження стверджують, що якість освіти в Україні іноземні студенти вважають значно нижчою ніж та, якої вони очікували. Особливо гострою ця проблема є для тих, хто обрав англomовні програми [6].

Для того щоб адекватно оцінити реальні конкурентні переваги або недоліки української освіти, необхідно, в першу чергу, зрозуміти, як вони співвідносяться з вимогами глобального ринку. Моніторинг студентських уподобань, свідчить про те, що вище всього на міжнародному ринку цінується бізнес–освіта. Майже 20% студентів вивчають технічні та інженерні науки, найпопулярніші з них – інформаційні технології. Приблизно стільки ж студентів обирають природничі науки, причому половина – математику. Замикає список медицина (4–5%) [7]. Виходячи із зазначеного, українські вищі могли б пропонувати іноземцям, в тому числі і європейській молоді (в Україні навчається 4 тисячі студентів з Європейського союзу), фундаментальні дисципліни, оскільки наші фізико–математична та хімічна школи визнані у всьому світі. Крім стаціонарної освіти провідні українські ВНЗ можуть надавати послуги дистанційної вищої освіти. Однак, є певні проблеми щодо створення спільного розуміння суті дистанційного навчання між українськими та зарубіжними університетами.

Перед університетами стоїть завдання підготувати випускника, здатного працювати в умовах професійної мобільності та міграції трудових ресурсів. Наприклад, Європейський Союз розглядає питання про стандартні мінімальні вимоги до освіти у зв'язку з мобільністю робочої сили. Відповідно до цього багато вузів переглядають свої навчальні плани.

Для більшості розвинених країн міжнародна мобільність вчених, студентів, висококваліфікованих фахівців залишається важливим питанням освітньої та науково–технічної політики. Це обумовлено нестачею кадрів у пріоритетних сферах діяльності. Країни ЄС, з якими найбільше співпрацює Україна, мають намір і далі підтримувати академічну мобільність через програми “Erasmus” і планують, що до 2020 року 20% європейських студентів будуть проходити частину навчання або стажування за кордоном. У 2014 р. стартує європейська програма інтернаціоналізації вищої освіти “Еразмус для всіх”.

Українські ВНЗ беруть участь у Транс’європейській програмі мобільності для навчання в університетах TEMPUS, спрямованій на вдосконалення вищої освіти, поглиблення взаємозв'язку освіти та науки.

В Україні діє програма навчання студентів та стажування аспірантів, наукових і науково–педагогічних працівників у провідних закордонних вищих навчальних закладах. Проте, за цією програмою у 2012 році за кордон направлено лише 353 особи, з них: 180 студентів, 73 аспіранта та 100 науково–педагогічних працівників [8]. Водночас, за стипендіальною програмою Бразилії “Наука без кордонів”, започаткованої у 2011 році, планується до 2014 р. відправити 75 тис. студентів у кращі університети світу [9].

Велике значення для інтернаціоналізації вищої освіти має практика отримання спільних дипломів. Європейський проект INTERUV сфокусований на підтримці створення програм спільних дипломів серед ВНЗ ЄС та регіонів – сусідів ЄС. Потрібно налагодити та розвивати пряму співпрацю українських та закордонних університетів, зокрема у напрямі пропагування навчання іноземців в Україні за сумісними навчальними програмами, які передбачають видачу подвійних дипломів. Так, програма подвійних дипломів діє в Національному техніч-

ному університеті України “Київський політехнічний інститут” з провідними німецькими, французькими, американським та турецькими ВНЗ. Зазначена програма стала показником рівня підготовки студентів університету, які добре зарекомендували себе, навчаючись у європейських вишах [10].

У європейських країнах створено спеціалізовані служби сприяння експорту освітніх послуг та академічному обміну викладачів та студентів, такі як французькі “EduFrance”, “Egide” чи німецька DAAD (Deutscher Akademischer Austausch Dienst). Так, DAAD планує запрошувати ще більше студентів з–за кордону. До 2020 року понад 350 тисячам молодих іноземців пропонують можливість навчатися в Німеччині.

Парадоксальність ситуації, що склалася в освітньо–науковому просторі нашої країни, полягає в тому, що маючи досить потужний освітній потенціал, Україна не може його повноцінно реалізувати через нерозвиненість економіки.

Українські вчені, що працюють в європейських дослідних центрах зазначають, що Україна повинна стати учасником загальноєвропейського ринку кваліфікованих кадрів і наукових розробок і орієнтуватися на ті його реальні потреби, які вона в стані задовольнити. Україна може використовувати дефіцит висококваліфікованих науково–технічних кадрів і небезпечний “відплив мізків” конвертувати у вигідний для країни – на цьому етапі розвитку – механізм експорту кваліфікованих кадрів. Такий експорт може бути рентабельним, він підвищить привабливість України для ЄС і забезпечить збереження і розвиток її науково–освітнього потенціалу, поки кваліфіковані кадри не будуть затребувані в країні у зв'язку з розвитком власної наукоємної промисловості. Пропонується створити на базі Академії наук Центр фундаментальної освіти, що доповнить систему вищої освіти й дозволить використовувати потенціал академії для підготовки кадрів міжнародного рівня, зорієнтованих, в основному, на відшкодування дефіциту таких кадрів у ЄС і, таким чином, на отримання доступу до європейських ресурсів для збереження і розвитку науково–освітнього потенціалу України [11].

Таким чином, інтернаціоналізація освіти, забезпечення конкурентоздатності вітчизняної освітньої системи, потребує вирішення таких пріоритетних завдань: стандартизації певних мінімальних вимог до освіти та уніфікації навчальних планів і програм, структур ВНЗ; академічної мобільності студентів і викладачів; видачі “подвійних дипломів”, визнання дипломів; викладання англійською мовою, запрошення іноземних викладачів; створення інтегрованої інформаційної мережі бібліотек і баз даних; підвищення індексу цитування; широке запровадження грантової системи; запровадження міжнародного аудиту українських освітніх установ; створення державної структури сприяння експорту та імпорту освітніх послуг та академічному обміну викладачів та студентів для залучення іноземних студентів в Україну.

Отже, процеси інтернаціоналізації освіти мають великий вплив на діяльність українських вищих навчальних закладів, спонукають їх до міжнародної співпраці, розвитку освітніх та наукових зв'язків, приведення діяльності ВНЗ у відповідність до світових норм, що сприяє формуванню умов для забезпечення високої якості освіти, для розвитку університетської науки.

Список використаних джерел

1. KAM 2012 "KEI and KI indexes" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://info.worldbank.org/etools/kam2/KAM_page5.asp#c67.
2. Світове визнання: чотири ВНЗ України потрапили до QS World University Rankings [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=246666625
3. Українським вишам для світового визнання бракує англійської та "розкручених" учених [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tsn.ua/ukrayina/ukrayinskim-visham-dlya-svitovogo-viznannya-brakuye-angliyskoyi-ta-rozkruchenih-uchenih.html>
4. Пасько Н. А. Історія, сьогодення та перспективи міжнародної освіти Австралії в контексті світового освітнього ринку / Н. А. Пасько [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.archive.nbuv.gov.ua/portal/soc...3/140.pdf>
5. Дмитро Табачник: Майже на кожному засіданні уряд розглядає питання освіти та науки. Інтерв'ю Міністра освіти і науки для спеціального випуску газети "Урядовий кур'єр" від 29 серпня 2013 року № 155 (5041).
6. Іноземні студенти в Україні: освіта чи експлуатація. – Режим доступу : <http://www.eurosvita.net/prog/print.php/prog/print.php?id=1808>
7. Пименова Н. Ю. О стратегии продвижения российского образования на международный рынок / Н. Ю. Пименова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.russia.edu.ru>
8. Виступ Міністра освіти і науки України Табачника Дмитра Володимировича на загальних зборах НАПН України 4 квітня 2013 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.mon.gov.ua/img/zstored/.../vystup_Ministra_NAPN_0404_2013.doc.
9. Иностранные студенты меняют свои предпочтения [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eduabroad.ru/journal/universityworldnews/1>
10. Наше головне завдання – це підготовка фахівців на рівні світових стандартів – Ю. Якименко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nagolos.com.ua/ua/news/22059-nashe-golovne-zavdannya-tse-pidgotovka-fahivtsiv-na-rivni-svitovih-standartiv-yu.-yakimenko>
11. Боярский А. Евроинтеграция Украины: роль науки и образования. Общий анализ и ряд конкретных предложений / Боярский А., Чеянов В., Ручайский О. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nauka.in.ua/articles/eurointegration-rus.pdf>

References

1. KAM 2012 "KEI and KI indexes" [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu : http://info.worldbank.org/etools/kam2/KAM_page5.asp#c67.
2. Svitove vyznannja: chotyry VNZ Ukrai'ny potrapyly do QS World University Rankings [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu : http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=246666625
3. Ukrai'ns'kym vysham dlja svitovogo vyznannja brakuye anglis'koi' ta "rozkruchenyh" uchenyh [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu : <http://tsn.ua/ukrayina/ukrayinskim-visham-dlya-svitovogo-viznannya-brakuye-angliyskoyi-ta-rozkruchenih-uchenih.html>
4. Pas'ko N. A. Istorija, s'ogodennja ta perspektvy mizhnarodnoi' osvity Avstralii' v konteksti svitovogo osvitn'ogo rynku / N. A. Pas'ko [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.archive.nbuv.gov.ua/portal/soc...3/140.pdf>
5. Dmytro Tabachnyk: Majzhe na kozhnomu zasidanni urjad rozgljadaje pytannja osvity ta nauky. Interv'ju Ministra osvity i nauky dlja special'nogo vypusku gazety "Urjadovij kur'jer" vid 29 serpnja 2013 roku № 155 (5041).
6. Inozemni studenty v Ukrai'ni: osvita chy ekspluatacija. – Rezhym dostupu : <http://www.eurosvita.net/prog/print.php/prog/print.php?id=1808>
7. Pimenova N.Ju. O strategii prodvizhenija rossijskogo obrazovanija na mezhdunarodnyj rynek / N.Ju. Pimenova [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupa : <http://www.russia.edu.ru>
8. Vystup Ministra osvity i nauky Ukrai'ny Tabachnyka Dmytra Volodymyrovycha na zagal'nyh zborah NAPN Ukrai'ny 4 kvitnja 2013 roku [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu : http://www.mon.gov.ua/img/zstored/.../vystup_Ministra_NAPN_0404_2013.doc.
9. Inostrannye studenty menjajut svoi predpochtenija [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu : <http://eduabroad.ru/journal/universityworldnews/1>
10. Nashe glavne zavdannja – se pidgotovka fahivciv na rivni

svitovyh standartiv – Ju.Jakymenko [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.nagolos.com.ua/ua/news/22059-nashe-golovne-zavdannya-tse-pidgotovka-fahivtsiv-na-rivni-svitovih-standartiv-yu.-yakimenko>

11. Bojarskij A. Evrointegracija Ukrainy: rol' nauki i obrazovanija. Obshhij analiz i rjad konkretnyh predlozhenij / Bojarskij A., Chejanov V., Ruchajskij O. [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa : <http://nauka.in.ua/articles/eurointegration-rus.pdf>

Lozovi V. S., doctor of historical sciences, professor, chief researcher at the National Institute for Strategic Studies (Ukraine, Kiev), lozovi_v@ukr.net

Internationalization of higher education Ukraine: problems and prospects

The problems of internationalization of Ukrainian education are described, foremost, to market of educational services development. Certainly near-term measures of public policy, directed on effective realization of educational potential of Ukraine in the context of internationalization of the educational system.

Keywords: Ukraine, internationalization, higher education, universities, educational ratings, educational services.

Лозовой В. С., доктор исторических наук, профессор, главный научный сотрудник, Национальный институт стратегических исследований (Украина, Киев), lozovi_v@ukr.net

Интернационализация высшего образования Украины: проблемы и перспективы

Охарактеризованы проблемы интернационализации украинского образования, прежде всего, развитие рынка образовательных услуг. Определены первоочередные меры государственной политики, направленные на эффективную реализацию образовательного потенциала Украины в контексте интернационализации образовательной системы.

Ключевые слова: Украина, интернационализация, высшее образование, университеты, образовательные рейтинги, образовательные услуги.

* * *

УДК 323:351

Конах В. К.
кандидат політичних наук, головний консультант
відділу інформаційних стратегій та проблем
інформаційного суспільства,
Національний інститут стратегічних досліджень
(Україна, Київ), konakh_v@ukr.net

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФУНКЦІОНУВАННЯ ДРУКОВАНИХ ТА АУДІОВІЗУАЛЬНИХ ЗМІ У КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ МЕДІЙНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Розглянуто досвід функціонування друкованих та аудіовізуальних ЗМІ в країнах Західної, Центральної та Східної Європи, а також колишнього СРСР. На основі здійсненого аналізу визначено що нині в більшості країн світу різні за формою теле- та радіомовники, а також друковані ЗМІ співіснують поруч у різноманітних комбінаціях. Проте, в демократичних країнах Європи відсутні в класичному розумінні державні телерадіокомпанії натомість функціонують комерційні та суспільні мовники. Преса у цих країнах представлена комерційними (незалежними) ЗМІ та офіційними друкованими виданнями (здійснюють функцію промисловості законів та інших нормативно-правових актів), державні друковані ЗМІ відсутні. Зроблено висновки, що в Україні, відповідно до наявних демократичних стандартів та взятих зобов'язань в рамках членства в РЕ має бути завершений процес утворення суспільного мовлення та роздержавлення друкованих ЗМІ. Проте, здійснюючи реформування державних медіа, слід враховувати, як наявні світові практики так і сучасні загрози та виклики – тому такий важливий сегмент як іномовлення має реалізовуватися під егідою держави та за її значного фінансування.

Ключові слова: друковані ЗМІ, аудіовізуальні ЗМІ, суспільне телерадіомовлення, інформаційні загрози, іномовлення.

Україна перебуває на важливому проміжному етапі, що пов'язаний із реформуванням вітчизняної медійної системи, у відповідності до взятих зобов'язань у рамках членства в Раді Європи та наявних європейських практик. Ці процеси стосуються усього спектру медіа – починаючи від традиційних друкованих ЗМІ та закінчуючи аудіовізуальними. Зокрема, в Україні вже здійснено певні кроки на шляху до роздержавлення друкованих